

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 433/2024-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Vladimírom Pochom, Hviezdoslavova 3, Bardejov, proti uzneseniu Okresného súdu Svidník (v súčasnosti Okresný súd Bardejov) č. k. 2Em/1/2021-148 z 21. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. júla 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na starostlivosť a výchovu dieťaťa zo strany rodiča podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj práva na súkromný a rodinný život podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru napadnutým uznesením označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie, priznať jej primerané finančné zadostučinenie 4 000 eur a náhradu trov konania 713,96 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v konaní o úprave práv a povinností rodičov k maloletému [REDAKOVANÉ], na čas do rozvodu manželstva vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 4P/24/2020 bolo uznesením zo 14. apríla 2021 uložené výchovné opatrenie rodičom maloletého, ktorí boli zaviazaní povinnosťou zúčastniť sa odborného poradenstva pre účely zlepšenia komunikácie rodičov, kontroly emócií a akceptácie postavenia druhého rodiča do právoplatného skončenia tejto veci.

3. Okresný súd uznesením sp. zn. 4P/24/2020 zo 6. augusta 2021 návrh sťažovateľky, t. j. matky maloletého, na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol a vo veci nariadil neodkladné opatrenie v záujme zabezpečenia kontaktu maloletého s jeho otcom (kontakt sa mal uskutočňovať dvakrát týždenne v rozmedzí jednej hodiny prostredníctvom aplikácie Skype) a informovanosti o veciach týkajúcich sa maloletého (raz týždenne prostredníctvom sms alebo mailu) až do právoplatného skončenia konania vo veci samej.

4. Otec maloletého ako oprávnený 23. septembra 2021 podal na okresnom súde návrh na výkon nariadeného neodkladného opatrenia, ktorý odôvodnil tým, že jeho styk s maloletým sa vôbec nerealizuje, pretože mu v ňom úmyselne bráni sťažovateľka. Okresný súd sťažovateľke zaslal výzvu zo 4. októbra 2021, v ktorej ju požiadal o dodržiavanie nariadeného neodkladného opatrenia a zároveň ju poučil o možných následkoch jej nedodržania. Otec ako oprávnený okresnému súdu 5. novembra 2021 oznámil, že kontakt s maloletým mu nebol umožnený a žiada o pokračovanie vo výkone nariadeného neodkladného opatrenia.

5. Uznesením vyššej súdnej úradníčky č. k. 2Em/1/2021-35 zo 6. decembra 2021 okresný súd uložil sťažovateľke pokutu vo výške 300 eur za to, že oprávnenému bezdôvodne neumožnila kontakt s maloletým v súlade s nariadeným neodkladným opatrením. Okresný súd konštatoval, že sťažovateľka účelovo neumožňuje kontakt maloletého s otcom, znemožňuje účelovo vykonávanie akýchkoľvek úkonov v konaní vo veci samej a aj vykonanie súdom v dotknutom konaní uloženého výchovného opatrenia. Zároveň sťažovateľku okresný súd poučil o možných následkoch ďalšieho neplnenia povinností vyplývajúcich z vykonateľného súdneho rozhodnutia.

6. Otec maloletého podal 3. apríla 2022 návrh na výkon uznesenia krajského súdu č. k. 24CoP/28/2022-366 z 22. marca 2022 vedený na okresnom súde pod sp. zn. 2Em/1/2022, ktorým bolo zmenené prvostupňové rozhodnutie súdu tak, že maloletý bol zverený do výchovy otca až do právoplatného skončenia konania vo veci sp. zn. 4P/24/2020. V tomto konaní došlo aj k zrealizovaniu výkonu rozhodnutia v priestoroch materskej školy vo Svidníku bez prítomnosti matky a jej vedomia 21. septembra 2022.

7. Okresný súd následne rozsudkom č. k. 4P/24/2020-1177 z 13. októbra 2022 rozhodol tak, že maloletého na čas do rozvodu zveril do osobnej starostlivosti otca a styk matky s ním obmedzil na kontakt raz týždenne prostredníctvom aplikácie Skype za asistencie psychológa Centra pre deti a rodiny Svidník, a to až na čas závislý od hodnotenia psychológa tohto centra zasielaného súdu vždy po uplynutí 2 mesiacov takto realizovaného styku.

8. Okresný súd prvým výrokom uznesenia č. k. 2Em/1/2021-148 z 21. februára 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) sťažnosť sťažovateľky proti uzneseniu o uložení pokuty z 21. decembra 2021 zamietol a druhým výrokom zaviazal sťažovateľku na náhradu trov konania v 100 % rozsahu otcovi maloletého. Spolu s napadnutým uznesením bolo sťažovateľke doručené aj uznesenie o zastavení dotknutého konania. Proti obojm spomínaným uzneseniam podala sťažovateľka odvolanie v súlade s poučením na nich uvedeným.

9. Odvolanie sťažovateľky proti napadnutému uzneseniu bolo uznesením krajského súdu sp. zn. 24CoE/6/2023 z 13. februára 2024 odmietnuté z dôvodu neprípustnosti, samotným obsahom podaného odvolania sa teda krajský súd nezaoberal (doručené sťažovateľke 6. mája 2024).

10. Uznesením č. k. 24CoE/5/2023-449 z 13. februára 2024 krajský súd potvrdil uznesenie okresného súdu o zastavení konania o výkon nariadeného neodkladného opatrenia zo 6. augusta 2021 z dôvodu vzniku okolností, ktoré spôsobili zánik uloženej povinnosti (existencia nového právoplatného rozhodnutia týkajúceho sa úpravy práv a povinností rodičov k maloletému, čím skoršia úprava pomerov stratila účinnosť).

11. Sťažovateľka bola od maloletého prakticky úplne odlúčená od 21. septembra 2022 do 12. septembra 2023 a od 28. marca 2024 ponechala maloletého u seba z dôvodu podozrenia z pokračovania sexuálneho zneužívania maloletého a zanedbávania zdravotnej starostlivosti o neho otcom.

12. Uznesením okresného súdu č. k. SK-2Em/1/2021-465 z 10. júna 2024 bolo rozhodnuté o povinnosti sťažovateľky uhradiť trovy konania oprávnenému. Z dôvodu zrejmej nesprávnosti okresný súd vydal opravné uznesenie k svojmu uzneseniu z 10. júna 2024.

II.

Argumentácia sťažovateľky

13. Proti napadnutému uzneseniu o zamietnutí sťažnosti proti uzneseniu o uložení pokuty podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Napadnuté uznesenie je nesprávne, nezákonné, protiústavné a nespravodlivé, v dôsledku právneho pochybenia okresného súdu v dotknutom konaní spôsobeného nesprávnou aplikáciou zákonných noriem s priet'ahmi. Okresný súd rozhodol na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu v dôsledku nesprávneho vyhodnotenia predložených dôkazov.

b) O sťažnosti proti uzneseniu o uložení pokuty bolo rozhodnuté až na základe dvoch jej sťažností, resp. urgencií, po opakovanom dopyte prokuratúry na stav predmetného konania a až po 14 mesiacoch od jej podania. Odvolanie proti napadnutému uzneseniu, ktorým bola sťažnosť proti uzneseniu o uložení pokuty z 21. decembra 2021 zamietnutá, podala už 26. marca 2023, avšak krajskému súdu bol spis v tejto veci zaslaný až 22. novembra 2023. K rozhodnutiu o podanom odvolaní došlo až 13. februára 2024, t. j. po viac ako 28 mesiacoch od vydania uznesenia o uložení pokuty, a to napriek tomu, že predmetné konanie patrí medzi prioritnú agendu.

c) V trestnom konaní vedenom proti sťažovateľke vo veci marenia výkonu úradného rozhodnutia (neodkladného opatrenia zo 6. augusta 2021) dozorujúci prokurátor v uznesení z 15. júna 2022 na základe ňou predložených dôkazov (identických ako v preskúmanom konaní) uznal, že mala ospravedlniteľné dôvody nerealizovania styku maloletého s otcom a trestné konanie v tejto veci zastavil. Tie isté okolnosti boli v dotknutom konaní použité na odôvodnenie sankcionovania sťažovateľky ako okolnosti neospravedlniteľné.

d) Okresný súd nerozhodol v súlade s judikatúrou, ktorá považuje za prioritný najlepší záujem dieťaťa, zdôrazňuje výnimočnosť využitia donucovacích represívnych prostriedkov pre účely realizácie styku oprávneného subjektu s dieťaťom, ktoré nesmú poškodzovať zdravie a rozvoj dieťaťa a mali by byť obmedzené iba na odôvodnené prípady marenia práv oprávneného subjektu. Odôvodnenie napadnutého uznesenia nenaplnia kvality zákonného rozhodnutia. Na strane sťažovateľky existovali ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré v styku otca s maloletým nemohla pokračovať.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

14. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie označených práv sťažovateľky uložením pokuty v dôsledku nedostatočne zisteného skutkového stavu, resp. nesprávneho posúdenia dôvodov na strane sťažovateľky ako matky, pre ktoré neposkytovala súčinnosť pri realizácii styku medzi maloletým s otcom, ako aj v dôsledku neprimeranej dĺžky konania, v ktorom okresný súd rozhodoval o jej sťažnosti proti uzneseniu o uložení pokuty.

15. Ústavný súd uvádza, že nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (I. ÚS 31/05). Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (podobne aj IV. ÚS 43/04).

16. Ústavný súd vo svojej doterajšej rozhodovacej činnosti už vyslovil právny názor, podľa ktorého rozhodnutie o uložení poriadkovej pokuty je v zásade spôsobilé neprípustným spôsobom zasiahnuť do základných práv a slobôd účastníkov konania, a preto takéto rozhodnutie podlieha súdnemu prieskumu z hľadiska rešpektovania zásad spravodlivého procesu vo všetkých jeho aspektoch (m. m. I. ÚS 41/2015).

17. Predmetom ústavného prieskumu sú teda, aj keď v obmedzenej miere, aj rozhodnutia všeobecných súdov o uložení poriadkových pokút. V rámci doterajšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu možno identifikovať skupinu rozhodnutí, v ktorých ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu, ku ktorému došlo postupom, resp. rozhodnutím všeobecných súdov alebo iných orgánov verejnej moci pri ukladaní poriadkových pokút (II. ÚS 374/06, II. ÚS 195/06, I. ÚS 41/2015).

18. Z uvedeného dôvodu sú na rozhodovanie súdov o uložení pokút primerane kladené požiadavky, ktoré sú vyvoditeľné zo základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Znamená to predovšetkým to, že takéto rozhodnutie musí mať zákonný podklad a nemôže byť prejavom svojvôle (m. m. IV. ÚS 562/2018).

19. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“) ustanovuje mechanizmy na dosiahnutie splnenia uloženej povinnosti v podobe § 382 ods. 2 CMP (uloženie pokuty za porušenie povinnosti do sumy 1 000 eur, a to aj za každé opakované porušenie povinnosti), § 383 CMP (zastavenie výplaty rodičovského príspevku alebo prídavku na dieťa) a § 384 a nasl. CMP („fyzické“ uskutočnenie výkonu rozhodnutia), ktoré sú všeobecné súdy povinné použiť pre účely zabezpečenia najlepšieho záujmu dieťaťa.

20. Ústavný súd už rovnako akcentoval, že v rámci výkonu rozhodnutia už nie je možné spochybňovať právo, o ktorom sa v rámci základného meritórneho konania rozhodlo. Na druhej strane však všeobecné súdy rozhodujúce o nariadení výkonu nesmú pristupovať k veci automaticky a necitlivo a aj v tomto nadväzujúcom konaní musia starostlivo zohľadňovať predovšetkým záujem maloletých detí, ale aj ich názory, priania a pocity, pokiaľ je dieťa schopné ich vyjadriť. Na dieťa nie je možné nazerať ako na objekt výkonu rozhodnutia, ale ako na svojbytný subjekt, ktorý má svoju vlastnú vôľu. Postoj, prianie dieťaťa je jedným z hľadísk, ktoré musia súdy pri hľadaní najlepšieho záujmu dieťaťa zohľadniť. Pritom, samozrejme, treba prihliadať na jeho vek, rozumovú

a emocionálnu vyspelosť a tiež zväžiť mieru objektivity (nezávislosti) jeho postoja (III. ÚS 116/2021).

21. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom napadnutého uznesenia, ako aj uznesením o uložení poriadkovej pokuty zdôrazňuje, že dôvodom na uloženie poriadkovej pokuty bolo dlhodobé viac ako dva roky trvajúce pasívne správanie sťažovateľky, nevytvárajúce vhodné podmienky na výkon neodkladného opatrenia a výchovného opatrenia, t. j. pretrvávajúce dlhodobé nerešpektovania súdnych rozhodnutí. K argumentácii sťažovateľky týkajúcej sa odlišného posudzovania ospravedlniteľnosti dôvodov neumožnenia styku medzi otcom a maloletým v trestnom konaní vo veci marenia výkonu úradného rozhodnutia ústavný súd poukazuje na záver okresného súdu, v ktorom uviedol, že obavu matky zo sexuálneho zneužívania maloletého, resp. zhoršenia jeho zdravotného stavu, považuje za racionálnu a dôvodnú, ale len v prípade, ak by vina otcovi bola dokázaná a podložená relevantnými dôkazmi. Obavy matky z možného sexuálneho zneužívania maloletého otcom neboli preukázané, k vzneseniu obvinenia proti nemu nedošlo a trestné konanie vedené v tejto veci bolo právoplatne zastavené (v konaní sa otec podrobil znaleckému dokazovaniu). Sťažovateľka sa naproti tomu odmietla s maloletým zúčastniť nariadeného znaleckého dokazovania na posúdenie psychického stavu maloletého a jeho vzťahu s rodičmi (podľa matky na takéto vyšetrenie nemôže maloletý ísť, pozri bod 5 uznesenia o uložení pokuty). Nadalej však pokračovala v dlhobehnej nedostatočnej súčinnosti, nezúčastňovala sa nariadeného výchovného opatrenia a maloletého na stretávanie s otcom (dvakrát týždenne na hodinu prostredníctvom aplikácie Skype) nepripravovala (pozri bod 6 uznesenia o uložení pokuty). Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že už vo veci sp. zn. III. ÚS 461/2023 zdôraznil význam proaktívneho pôsobenia na maloletého v snahe približovať význam výchovy aj druhého rodiča v konfrontácii s názorom vyjadreným maloletým, ktoré by malo byť súčasťou rodičovskej spôsobilosti. V nadväznosti na sťažovateľkou predložené dôkazy okresný súd zdôraznil, že ani jeden z ňou vybraných odborníkov nie je zapísaný v zozname znalcov a nepozoroval interakciu maloletého s otcom. Poukázal na závery znalkyne PhDr. Viery Truskovej, PhD., ktorá pri svojom vyšetrení iniciovala telefonický rozhovor medzi otcom a maloletým, pričom reakcie maloletého boli podľa jej vyjadrenia v príkrom rozpore s tvrdeniami matky a odporúčaniami ostatných odborníkov. V záujme ďalšej podpory svojich záverov týkajúcich sa reakcií maloletého na otca okresný súd vo svojich záveroch poukázal aj na priebeh výkonu neodkladného opatrenia zrealizovaného súdom, pri ktorom bol maloletý odovzdaný do osobnej starostlivosti otca.

22. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie dostatočne identifikuje správanie sťažovateľky, ktoré naplňuje znaky skutkovej podstaty § 382 ods. 1 CMP, a preto aj postup okresného súdu, ktorý vyústil do vydania napadnutého uznesenia, možno považovať za legitímny a ústavne udržateľný. Odôvodnenie vyplývajúce z citovaného uznesenia, z ktorého je zrejmé, že sťažovateľka dlhodobo bez ospravedlniteľného dôvodu neplnila svoje povinnosti vyplývajúce z neodkladného opatrenia aj nariadeného výchovného opatrenia a neumožňovala styk maloletého s otcom, tvrdohlavo neakceptujúc závery rozhodnutí príslušných orgánov činných v trestnom konaní, je teda zároveň ústavne akceptovateľné. Ústavný súd neidentifikoval v záveroch formulovaných okresným súdom arbitrárnosť ani nedostatok náležitého odôvodnenia či extrémne vybočenie zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti, ktoré by mohli signalizovať porušenie práv na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie vo veci uloženia poriadkovej pokuty.

23. Sťažovateľka taktiež namietala porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov okresným súdom v dôsledku neprimeranej dĺžky konania v predmetnej veci. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 102/05, II. ÚS 387/06, IV. ÚS 237/09, II. ÚS 290/09, IV. ÚS 42/2010, II. ÚS 445/2016, II. ÚS 751/2017, IV. ÚS 632/2018, III. ÚS 71/2018, I. ÚS 61/2020) sa ochrana základnému právu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy poskytuje v konaní pred ústavným súdom len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušovanie tohto základného práva označenými orgánmi (v tomto prípade najvyšším súdom) ešte mohlo trvať. Ak v čase, keď sťažnosť bola doručená ústavnému súdu, už nemohlo dochádzať k namietanému porušovaniu označeného práva postupom všeobecného súdu, ústavnej sťažnosti nie je možné vyhovieť a ústavný súd ju spravidla odmietne pre zjavnú neopodstatnenosť už pri predbežnom prerokovaní.

24. Ústavný súd konštatuje, že v čase doručenia ústavnej sťažnosti ústavnému súdu už nemohlo zo strany okresného súdu (ktorý sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti označila ako jediného porušovateľa) dochádzať k porušovaniu označených práv sťažovateľky, keďže jej právna vec bola už mimo jeho dispozície. Ústavná sťažnosť v tejto časti teda nesmeruje proti aktuálnemu a trvajúcemu zásahu okresného súdu do označených práv sťažovateľky, ktorého existencia je podmienkou pre jej vyhovenie.

25. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. septembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu